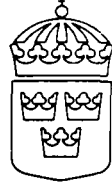

Regeringens proposition 1991/92:21

om teckning av aktier m.m. i Nordbanken

Prop.
1991/92:21

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 10 oktober 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Anne Wibble

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att staten tecknar sin andel av den av Nordbankens styrelse föreslagna nyemissionen på ca 5 160 milj.kr. Emissionen skall tecknas med företrädesrätt för de nuvarande aktieägarna. Statens ägarandel i banken är ca 70,6 % varför ca 3 643 milj.kr. av nyemissionen faller på staten. I propositionen föreslås vidare att staten som huvudägare tar på sig ansvaret för att hela kapitaltillskottet kommer till stånd genom att garantera resterande belopp.

Regeringen har för avsikt att vid ett senare tillfälle sälja återstående aktier i Nordbanken.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 oktober 1991

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Wibble

Proposition om teckning av aktier m.m. i Nordbanken

1 Bakgrund

Svensk kreditmarknad

Den senaste 10-årsperioden har inneburit stora förändringar för de finansiella systemen såväl i Sverige som i industrivärlden överhuvudtaget.

Avregleringar och marknadsanpassning har lett till en allmänt sett ökad konkurrens. I kombination med en långvarig internationell högkonjunktur har detta lett till en stark expansion av de finansiella marknaderna. Snabb värdetillväxt på aktier och fastigheter både bidrog till och fick stöd av en exceptionell kreditökning. Utvecklingen i Sverige kom att i stort sett följa det internationella mönstret. På en avreglerad marknad fokuserades konkurrensen på snabb volymtillväxt och en strävan mot större marknadsandelar.

I samband med försämrade tillväxtutsikter internationellt och en allt tydligare konjunkturförsvagning i Sverige har det under senare år skett en betydande nedgång av förmögenhetsvärden, bl.a. på aktier och fastigheter. Därmed har påtagliga likviditets- och solvensproblem uppstått för många högbelånade företag, framför allt inom fastighetsbranschen.

De svenska bankernas resultatutveckling har till följd av ett kraftigt stigande antal konkurser i näringslivet och därav följande ökade kreditförluster påverkats negativt. Samtidigt har kraven på storleken av bankernas eget kapital ökat genom nya lagregler om kapitaltäckning, vilka är grundade på internationella överenskommelser.

De ökade kreditförlusterna är ett internationellt fenomen. I grunden är det samma faktorer som i Sverige, dvs. fallande fastighetspriser och börskurser, som ligger bakom utvecklingen i bl.a. USA, Japan, Storbritannien, Frankrike och Norge.

Genom lagstiftning hösten 1989 har nya skärpta kapitaltäckningsregler införts (prop. 1989/90:43), NU15, rskr. 103, SFS 1989:1086-1096). De nya reglerna trädde i kraft den 1 februari 1990 och omfattar banker och

andra kreditinstitut. Lagstiftningen ansluter nära till de regler för banker som har utarbetats av den s.k. Baselkommittén, ett samarbetsorgan för centralbankerna inom 10-gruppen. Motsvarande regler har antagits av EG (Direktiv 89/299/EEC och 89/647/EEC).

Kapitalbasen skall vid varje tidpunkt utgöra minst 8 % av placeringarnas värde (kapitalkravet). Kapitalbasen kan bestå av primärt och supplementärt kapital. Det primära kapitalet skall utgöra minst hälften av kapitalbasen.

För de svenska bankerna innebär detta framför allt ökade kapitalkrav för olika slag av fastighetskrediter. Enligt övergångsbestämmelserna får det emellertid ske en successiv uppbyggnad av kapitalbasen fram till utgången av år 1992.

Kapitalkraven skall i Sverige vara uppfyllda både på koncernnivå och av de enskilda bolag som ingår i en finansiell koncern.

Kapitalbasen får innehålla dels primärt kapital, dels supplementärt kapital. Som primärt kapital räknas aktiekapital, reservfond, andra beskattade reserver och 70 % av vissa obeskattade reserver. Det supplementära kapitalet får utgöra högst hälften av kapitalbasen. I det supplementära kapitalet får, upp till 50 % av det primära kapitalet, ingå traditionella tidsbundna förlagslån, medan det återstående utrymmet efter tillstånd kan fyllas av lån med särskilda villkor.

Nordbanken

PKbanken bildades 1974 genom en sammanslagning av de båda helstatliga bankerna Postbanken och Sveriges Kreditbank. Banken introducerades 1984 på Stockholms fondbörs i samband med att den till en del privatiserades. Efter bankens förvärv av Carnegie Fondkommission 1988 och Sveriges Investeringsbank 1989 äger staten 70,6 procent av aktiekapitalet. Resterande aktier är spridda på ett stort antal privatpersoner, företag och organisationer. Banken har för närvarande ca 17 000 aktieägare. De största aktieägarna är:

Svenska staten	70,6 %
Nobel Industrier	12,6 %
Trygg-Hansa SPP	3,6 %
Skandia	1,7 %
Nordbanken fonder	1,5 %
Yggdrasil	0,9 %

Alla aktier har en röst och kan för närvarande endast förvärfvas av svenska medborgare eller motsvarande rättssubjekt.

I samband med att dåvarande PKbanken förvärvade Nordbanken år 1990 bytte PKbanken namn till Nordbanken. Nordbanken har idag en marknadsandel runt 20 %. Banken betjänar drygt 100 000 små och medelstora företag och är dominerande inom privatmarknaden med omkring 3 miljoner fasta privatkunder.

Den stora mängden privatpersoner betjänas i stor utsträckning genom

Postens kontorsnät. Alltsedan 1974 har banken haft ett omfattande samarbete med Posten. Nuvarande avtal sträcker sig till 1996. Ersättningen till Posten är marknadsmässig och relateras huvudsakligen till utförda transaktioner. Bankens kontorsnät på 230 kontor kompletteras genom det nära samarbetet med Posten, vars 2 000 kontor och 2 800 lantbrevbärare erbjuder enklare banktjänster.

Redan när PKbanken bildades 1974 hade den, jämfört med andra svenska storbanker, en knapp kapitalbas. Senaste nyemission till aktieägarna gjordes 1984 i samband med börsintroduktionen. Därefter har nyemissioner riktats till D. Carnegie & Co och svenska staten i samband med förvärv av Carnegie Fondkommission respektive Sveriges Investeringsbank. Bankkoncernens kapitaltäckningssituation var efter dessa åtgärder tillfredsställande. Bankens förvärv av Nordbanken 1990 innebar emellertid, på grund av att betalning av förvärvet skedde kontant, att bankens expansionsmöjligheter i övrigt kom att begränsas. Förvärvet ökade bankens utlåning med ca 40 miljarder kronor, medan kapitalbasen minskade.

Nordbankens resultatutveckling - före kreditförluster - har under den senaste femårsperioden varit god. Under 1990 och 1991 har reserveringsbehoven för kreditförluster dock ökat mycket kraftigt, vilket medfört att Nordbanken inte under dessa år kommer att få någon tillväxt i det egna kapitalet. Kreditförlusterna kan i allt väsentligt hänföras till belåning av olika fastighetsrelaterade projekt, varav flertalet är ingångna under senare delen av 1980-talet.

För 1991 räknar Nordbanken med att göra reserveringar för kreditförluster i storleksordningen 9 600 milj.kr. vilket innebär att banken för första gången kommer att redovisa ett negativt rörelseresultat. För att skydda sina fordringar i Gamlestaden AB, Nobel Industrier AB och Yggdrasil AB har banken dessutom utfäst sig att garantera en nyemission på 2 miljarder kronor i Nobel Industrier AB.

Resultatet för 1991 kommer att påverka kapitalbasen negativt.

Miljarder kronor	1990-12-31	Prognos 1991	Efter nyemission
Primärt kapital	11,0	8,8	14,0
Supplementärt kapital:			
tidsbundna förlagslån	5,5	4,4	7,0
eviga förlagslån	1,9	2,0	2,0
	7,4	6,4	9,0
KAPITALBAS	18,4	15,2	23,0
Kapitalkrav 7,25 %	-17,6	-19,1	-19,1
Över/underskott	0,8	-3,9	3,9
Riskvägd balansomslutning	242	263	263
Kapitaltäckningsgrad	7,6 %	5,8 %	8,7 %
Kapitalbas	18,4	15,2	23,0
Krav 1992-12-31 8,0%	-19,4	-21,0	-21,0
Över/underskott	-1,0	-5,8	2,0

På grund av uppkomna kreditförluster och stort riskengagemang i Gamlestaden AB, Nobel Industrier AB och Yggdrasil AB är således Nordbankskoncernen för närvarande i behov av kapitaltillskott på drygt 5 miljarder kronor för att kunna uppfylla de kapitaltäckningskrav som riksdagen tidigare beslutat. Därmed säkerställs en tillfredsställande utveckling av rörelsen. Om en nyemission i denna omfattning inte genomförs tvingas banken till en omfattande neddragning av sin utlåningsvolym, ca 73 miljarder kronor.

Nordbanken har utnyttjat hela sin möjlighet att räkna in förlagslån i kapitalbasen. De fem största affärsbankskoncernerna i Sverige exkl. Nordbankskoncernen, dvs. Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken, Gota Bank, Sparbankernas Bank samt Föreningsbankernas Bank hade i slutet av april 1991 en genomsnittlig kapitaltäckningsgrad på 9,2 %. Det är en nivå som är högre än den Nordbankskoncernen beräknas att nå upp till efter den föreslagna nyemissionen. Nordbankskoncernens kapitaltäckningsgrad blir efter nyemissionen 8,7 %.

För att kunna möta de nya kapitaltäckningskraven är banken i behov av ett kapitaltillskott. Genom ett sådant kan, enligt bankens styrelse, bankens konkurrensförmåga på den svenska kreditmarknaden vidmakthållas.

Nordbankens styrelse har därför föreslagit att en extra bolagsstämma den 14 november 1991 fattar beslut om att banken genomför en nyemission av knappt 258 miljoner aktier, med företräde för nuvarande aktieägare.

Nuvarande aktieägare i Nordbanken skall ha företrädesrätt att för varje tvåtal gamla aktier teckna tre nya aktier till en kurs av 20 kr. för varje ny aktie. Aktiekursen i början av oktober 1991 var ca 30 kr. Nyemissionen kommer med dessa villkor att inbringa totalt ca 5 160 milj.kr.

Den föreslagna nyemissionen kommer att öka aktiekapitalet med 3 223 milj.kr. och reservfonden med 1 937 milj. kr. Efter genomförd nyemission kommer antalet aktier i Nordbanken att totalt uppgå till ca 430 miljoner, aktiekapitalet till 5 372 milj.kr. och reservfonden till 4 410 milj.kr.

Avstämningsdag för emissionen är den 27 november 1991. Teckning av nya aktier planeras ske under perioden 29 november-30 december 1991. Likvid erläggs vid teckning. Handel med teckningsrätter kan äga rum under perioden 29 november-18 december 1991.

För att handel med teckningsrätter skall kunna inledas måste bolagsstämmans beslut villkoras av att riksdagen godkänner att staten utnyttjar sina teckningsrätter samt garanterar hela emissionen. Av dessa skäl bör riksdagen ta ställning till propositionen senast den 20 november 1991.

2 Föredragandens överväganden och förslag

Det är av väsentlig betydelse för tilltron till svenskt bankväsende att Nordbankens kapitalbas är betryggande. Dessutom är det av betydelse för bankens refinansiering att utländska placerare anser att placeringar i Nordbanken är betryggande. Därutöver arbetar jag med frågor kring ett särskilt skydd för bankdepositioner. Jag har för avsikt att återkomma i denna fråga.

Bankledningen bedömer att Nordbankens resultat för 1990 och 1991 är svagt på grund av stora reserveringar för befarade kreditförluster. Detta gör att bankens kreditexpansionsmöjligheter starkt begränsas, då tillväxten i det egna kapitalet och därmed kapitalbasens storlek utgör ramarna för bankens totala kreditvolym. Bankens intjäningsförmåga vid normala kreditförluster är dock, enligt bankens ledning, fortsatt god. Gjorda reserveringar för befarade förluster, som i huvudsak är hänförliga till fastighetsrelaterade företag, kan i dagsläget enligt bankledningen anses vara betryggande. Denna bedömning gäller under förutsättning att inte fastighetsmarknaden ytterligare allvarligt försämras.

Den nya styrelsen som tillträdde i januari 1991 har infört nya regler för kreditprövning i banken. Vidare har effektivare kontroll- och uppföljningsrutiner för krediter införts. Härmed har skapats förutsätt-

ningar för en begränsning av kreditförlusterna i framtiden och därigenom en återgång till en mer stabil och för banken positiv kapitaltillväxt. Den nya ledningen har tillsatts för att strukturera om och utveckla banken.

Nordbankens kapitalbas minskar kraftigt på grund av de omfattande reserveringarna för kreditförluster. Nordbankens ledning har framhåvt att bankens förmåga att tillhandahålla utlåning till sina kunder därmed urholkas.

Bankens förmåga att uppnå lönsamhet utanför den sektor där kreditförlusterna i huvudsak uppstått har visat sig vara god och uthållig. Ett kapitaltillskott nu bör därför ge banken möjligheter att behålla sin konkurrensförmåga.

Jag delar bankstyrelsens bedömning att det är angeläget med ett kapitaltillskott för att stärka bankens kapitalbas. Den nyemission som styrelsen föreslagit är nödvändig för att banken skall kunna leva upp till de kapitaltäckningskrav som lagstiftningen ställer. En nyemission är också en förutsättning för att banken skall kunna övervinna rådande svårigheter och fullfölja den förändring av verksamhetens organisation och inriktning som skall ligga till grund för bankens fortsatta utveckling. Kapitaltillskottet innebär emellertid inte att Nordbanken ges någon konkurrensfördel gentemot övriga affärsbanker.

Enligt min bedömning finns det för närvarande inte förutsättningar för staten att placera sin andel av emissionen (ca 3 643 milj.kr.) på kapitalmarknaden, varför staten bör teckna sin andel. Emellertid är villkoren sådana att de enligt min mening bör medföra att övriga aktieägare och andra placerare på aktiemarknaden kommer att teckna aktier för det resterande emissionsbeloppet.

För att finansiera statens andel av emissionen bör ett nytt förslagsanslag föras upp på tilläggsbudget till innevarande års statsbudget.

Staten bör som huvudägare ta på sig ansvaret för att det erforderliga kapitaltillskottet kommer till stånd. Jag föreslår därför att staten garanterar hela emissionsbeloppet.

Om hela eller delar av denna garanti behöver infrias bör regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att få överskrida det nyss begärda förslagsanslaget med erforderligt belopp.

Emissionen bör vara inbetald under december 1991 för att Nordbankskoncernen ska kunna uppfylla kapitaltäckningskraven vid kommande årsskifte. Tidsramen för nyemissionen regleras bl.a. av bankaktiebolagslagen. Därför är det angeläget att riksdagen senast den 20 november 1991 fattar beslut i frågan. Mot denna bakgrund förordar jag att regeringen föreslår riksdagen att motionstiden förkortas.

Min principiella inställning är att staten inte bör äga en bank. Initiativ skall tas till en breddning av ägandet i Nordbanken, både inom och utom landet. Detta kräver dock att Nordbankens aktier blir fria aktier, vilket inte kan genomföras omedelbart. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att sälja statens ägarandel i Nordbanken. Detta bör dock ske vid en tidpunkt då det för staten är affärsmässigt lämpligt och med uppmärksamhet riktad mot hur minskningen av statens ägarandel påverkar bankens kreditvärdighet.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Teckning av aktier i Nordbanken* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1991/92 under sjunde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 3 643 000 000 kr.,
2. bemyndiga regeringen att för statens räkning garantera den nu aktuella emissionen,
3. bemyndiga regeringen att sälja statens aktier i Nordbanken.

Vidare hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att besluta att motionstiden skall förkortas till sex dagar.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Nordbankskoncernens resultatutveckling (milj.kr.):

	1989	1990	1990	1991 jan-aug
Räntenetto	6 653	8 698	5 679	5 760
Övriga intäkter	2 344	3 176	2 120	2 216
Summa intäkter	8 997	11 184	7 799	7 976
Rörelsekostnader	-5 069	-6 776	-4 262	-4 584
Resultat före kreditförluster	3 928	5 098	3 537	3 392
Kreditförluster	-692	-4 243	-2 829	-7 975
Rörelseresultat	3 236	855	708	- 4 583
Extraordinära kostnader	-33	-854	-	-2 009
Resultat	3 203	1	708	-6 592

Nordbankskoncernens balansomslutning 1990-12-31 (Mdr.kr.):

Tillgångar:

Utlåning	272
Placering i bank	67
Obligationer, värdepapper	44
Övriga tillgångar	27
Summa tillgångar	411

Skulder:

Inlåning från allmänheten	172
Inlåning från banker	144
Långfristig upplåning	52
Reserv för kreditförluster	4
Övriga skulder	23
Eget kapital o obesk.reserver	16
Summa skulder och eget kapital	411

Nordbankskoncernens kapitaltäckningssituation (Mdr.kr.):

	<u>1990-12-31</u>	<u>1990-08-31</u>	<u>1991-08-31</u>
Primärt kapital	11,0	10,8	8,8
Supplementärt kapital	7,4	5,4	6,4
Kapitalbas	18,4	16,2	15,2
Kapitalkrav 7,25 %	-17,6	-18,6	-19,1
Över/underskott	0,8	- 2,4	- 3,9
Riskvägd balansomslutning	242	256	263
Kapitaltäckningsgrad	7,6 %	6,3 %	5,8 %
Kapitalbas	18,4	16,2	-15,2
Krav 1992-12-31 8,0 %	-19,4	-20,5	-21,0
Över/underskott	- 1,0	- 4,3	- 5,8

